

Ökad andel barn i förskolan

En kartläggning av
pågående arbetssätt
i Stockholms stad

Innehåll

Sammanfattning	2
Tidsram	2
Bakgrund.....	3
Utredning	4
Verksamhetsformer enligt skollagen	4
<i>Öppen förskola som benämns introduktionsförskola</i>	<i>5</i>
Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm	6
Stockholm stads mål om ökad inskrivningsgrad	7
<i>2017 års inskrivningsgrad</i>	<i>8</i>
Kartläggning av Stockholms stads nuvarande arbetssätt	9
Förvaltningens slutsatser	22
Bilaga 1: Exempel på andra kommuners verksamheter med uttalad introduktionsverksamhet	24
Malmö stad	24
<i>Draken förskola, avdelningen apelsinen</i>	<i>24</i>
<i>Öppna förskolan Hera</i>	<i>25</i>
Motala kommun.....	25
Helsingborg stad	26
Göteborgs stad.....	26

Sammanfattning

Utifrån kommunfullmäktiges uppdrag i budget för 2017 har utbildningsförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna kartlagt pågående arbetssätt i staden inför en eventuell utredning att utveckla verksamhetsformer för att få fler barn i socioekonomiska utsatta områden att gå i förskolan. Inom utredningen har även uppdraget att utreda hur öppna förskolor som benämns introduktionsförskolor kan utvecklas och spridas till fler områden i staden tagits i beaktande.

Utifrån utredningen lämnar förvaltningen förslag om insatser och utvecklingsområden.

Tidsram

Underlag till denna rapport har inhämtats under period *2017-01-25* och *2017-10-11*. Eventuella tillkommande verksamheter, arbetssätt eller metoder efter detta datum har inte tagits i beaktande.

Bakgrund

Utifrån kommunfullmäktiges uppdrag i budget för 2017 har utbildningsförvaltningen i samarbete med stadsdelsförvaltningarna påbörjat kartläggning inför utredning att utveckla verksamhetsformer för att få fler barn i socioekonomiska utsatta områden att gå i förskolan. Inom utredningen har även uppdraget att utreda hur öppna förskolor som benämns introduktionsförskolor kan utvecklas och spridas till fler områden i staden tagits i beaktande.

Utbildningsförvaltningen redovisar i denna rapport pågående arbeten i syfte att öka andel barn i förskola i stadens stadsdelsförvaltningar samt redogör för möjlig utveckling av öppen förskola som benämns introduktionsförskola.

Utredningen har kartlagt pågående arbete i staden för att öka andel barn i förskola, identifierat olika verksamheters huvudsakliga syfte och mål, dess målgrupper och innehåll samt vad denna verksamhet leder fram till. Detta för att kartlägga vad staden gör idag och vad öppna förskolor benämnda introduktionsförskola innebär och hur de skulle kunna utvecklas och spridas i staden.

Som underlag till utredningen har förvaltningen tagit del av stadsdelsförvaltningarnas nuvarande arbetssätt i syfte att öka andel barn i förskola samt vilka stadsdelsförvaltningar som har eller planerar att starta öppna förskolor som benämns introduktionsförskola. Därtill har förvaltningen tagit del av fördjupade underlag från verksamheter i staden benämnda introduktionsförskola.

Förvaltningen har även tagit del av exempel från andra kommuner vars verksamheter arbetar under liknande former. Utredningen har även tagit del av och beaktat alternativ till arbetssätt och metoder för mottagande av nyanlända barn i förskolan. Utredningen har inför analys och slutsatser beaktat skollagens bestämmelser.

Utredning

Utredningen har kartlagt pågående arbete i staden för att öka andel barn i förskola, identifierat olika verksamheters huvudsakliga syfte och mål, dess målgrupper och innehåll samt vad denna verksamhet leder fram till. Detta för att kartlägga vad staden gör idag och vad öppna förskolor benämnda introduktionsförskola innebär och hur de skulle kunna utvecklas och spridas i staden.

Som underlag till utredningen har förvaltningen tagit del av stadsdelsförvaltningarnas nuvarande arbetssätt i syfte att öka andel barn i förskola samt vilka stadsdelsförvaltningar som har eller planerar att starta öppna förskolor som benämns introduktionsförskola. Därtill har förvaltningen tagit del av fördjupade underlag från verksamheter i staden benämnda introduktionsförskola. Förvaltningen har även tagit del av exempel från andra kommuner vars verksamheter arbetar under liknande former. Utredningen har även tagit del av och beaktat alternativ till arbetssätt och metoder för mottagande av nyanlända barn i förskolan. Utredningen har inför analys och slutsatser beaktat skollagens bestämmelser inom området.

Verksamhetsformer enligt skollagen

Av skollagen framgår att det finns två verksamhetsformer som innefattar begreppet ”förskola”; det är förskola i enlighet med 8 kap och öppen förskola i enlighet med 25 kap inom ramen för annan pedagogisk verksamhet.

Förskola är den huvudsakliga verksamhetsform som vänder sig till barn i åldern 1-5 år. Förskola finansieras genom ett grundbelopp i Stockholms stad som en schablon från kommunfullmäktige. Kommunen har skyldighet att inom fyra månader erbjuda plats i förskola när vårdnadshavare anmält önskemål om förskola. Förskolan är en del av utbildningssystemet och syftar till att stimulera barns utveckling och lärande och regleras av ett antal högt ställda kvalitetskrav.¹ Det innebär bland annat att förskolan ska följa en läroplan², att undervisningen ska bedrivas enligt uppsatta mål samt att undervisningen ska ledas och bedrivas av legitimerade förskollärare.³ Förskola ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om

¹ 8 kap. 2 § skollagen

² Lpfö 98/16

³ 1 kap. 11 §, 3 kap. 3 §, 2 kap. 13 § skollagen

barnet har ett eget behov av förskolan på grund av familjens situation i övrigt.⁴

Kommunen kan anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.⁵ Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som de vuxna ges möjlighet till social gemenskap.⁶ Verksamheten vänder sig främst till barn och föräldrar som är hemma på dagarna, t.ex. under föräldraledigheten. Besökarna avgör själva när och hur ofta de vill delta och barnen är därför inte heller inskrivna i verksamheten.⁷ På detta sätt skiljer sig den öppna förskolan från ”vanlig” förskola i det att verksamhetsformen inte möjliggör för föräldrar att arbeta eller studera då verksamhetsformen förutsätter att barnen närvarar tillsammans med sina föräldrar. Öppen förskola skiljer sig vidare från förskolan i det att den inte utgör en del av skolväsendet, därför är kvalitetskraven inte heller lika högt ställda som för förskolan.⁸ För den öppna förskolan ställs inga krav på att det ska bedrivas en undervisning utifrån uppsatta mål då läroplan för förskolan (Lpfö98) inte omfattar verksamheten. I en öppen förskola är läroplanen endast vägledande och det ställs inga krav på att personalen ska ha legitimation eller särskild högskoleutbildning.⁹ Grundläggande för verksamheten är att den ska vara en social träffpunkt där barnen tillsammans med medföljande vuxen ges tillfälle att delta i en verksamhet som syftar till att ge pedagogisk stimulans. För stöd i arbete i öppen förskola finns *Allmänna råd med kommentarer för öppen förskola*. Öppen förskola är en frivillig verksamhet och i Stockholm finansieras denna verksamhet av stadsdelsnämnderna.

Öppen förskola som benämns introduktionsförskola

Öppna förskolor som benämns introduktionsförskola drivs och utvecklas i staden, det har därför ansetts relevant att undersöka hur dessa verksamheter är utformade i syfte att förstå konceptet. Förvaltningen har därför tagit del av underlag gällande introduktionsförskola.¹⁰

⁴ 8 kap. 5 § skollagen

⁵ 25 kap 3§ skollagen

⁶ Ibid

⁷ Prop. 2009/10:165, s.528

⁸ Prop. 2009/10:165, s.214

⁹ Prop. 2009/10:165, s.529; 25 kap. 7§ skollagen

¹⁰ Introduktionsförskola, projektplan, 2015; Förslag till inrättande av introduktionsförskola, 2015; En rapport från introduktionsförskolans första år, 2017; Utveckling av introduktionsförskola i Rinkeby, 2017

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm

I en delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, *Förskola - En god investering i jämlika livsvillkor*, konstateras att deltagandet i förskolan är mest gynnsamt för barn från socioekonomiskt svaga förhållanden och kan vara betydelsefullt för barns utveckling och lärande långt senare i livet. En förskola som skapar goda lärande- och utvecklingsmöjligheter kan bidra till att förbättra barnens hälsa och främja skolprestationer.

Kommissionen konstaterar att deltagandet i förskolan är högt i Stockholms stad, men också att det varierar stort inom staden. Det redovisas att inskrivningsgraden bland barn som var 2 år var 93 procent den 31 december 2015, men att skillnaderna var stora inom staden – det varierade mellan 79 och 100 procent i stadens olika planeringsområden, det vill säga de områden där förskoleplats försöker hittas om inte eventuella andra önskemål om plats kan uppfyllas. Cirka 2 500 barn i åldern 2–5 år deltar inte i förskoleverksamhet och den genomsnittliga inskrivningsgraden är lägre i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. I delrapporten drar kommissionen slutsatsen att deltagandet i förskoleverksamhet är lägst i de områden där verksamheten skulle kunna ha som störst betydelse för barnen.

En av de rekommendationer som kommissionen lämnar för att stärka förskolans likvärdighet i Stockholms stad är att öka deltagandet i förskolan bland barn från resurssvaga förhållanden. Det rekommenderas att en utredning bör göras över hur familjecentraler och öppen förskoleverksamhet, introduktionsförskolan, påverkar inskrivningsgraden i förskola.

Stockholm stads mål om ökad inskrivningsgrad

I Finansborgarrådets förslag till budget 2017 finns ett mål om ökad inskrivningsgrad i förskolan, och att extra insatser ska göras i de stadsdelsnämndsområden som har lägst andel barn i förskolan och förskoleklass i syfte att skapa högt förtroende för verksamheten hos ännu fler familjer. Exempel på insatser som lyfts fram är uppsökande verksamhet, kommunikationssatsningar samt utveckling av konceptet introduktionsförskolor.¹¹ Liknande skrivningar fanns även i stadens budget för 2018. Där nämns även att ge verksamheter med föräldrakontakt ett förstärkt uppdrag att informera om förskolan som riktad insats för att öka inskrivningsgraden.¹²

När det gäller riktade insatser för att öka inskrivningsgraden nämns även att ge verksamheter med föräldrakontakt ett förstärkt uppdrag att informera om förskolan.

Bakgrunden till att frågan om en ökad inskrivningsgrad tillskrivs stor betydelse beskrivs vara att deltagande i förskolans verksamhet ger barn bättre förutsättningar att klara kunskapskraven och att trivas i skolan. Förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling och dessa effekter tenderar att vara stabila under lång tid. Om barnen deltar kontinuerligt i förskolan förbättras barnens lärande och språkliga utveckling. En förskola av god kvalitet fungerar även utjämnande av socioekonomiska effekter.

Kommunfullmäktige anger mål för inskrivningsgraden i förskolan som en indikator inom verksamhetsområdet (se tabell 1). Av tabellen nedan framgår att målet år 2018 är en inskrivningsgrad på 96 procent, vilket är högre än den inriktning som redovisades i föregående års budget där målet för 2018 angavs till 91 procent.

Tabell 1: Indikatorer avseende inskrivningsgrad i förskoleverksamhet (barn 2–5 år)

	2017	2018	2019	2020
Budget 2017	90 %	91 %	92 %	Ej angivet
Budget 2018	Ej angivet	96 %	96 %	97 %

(Källa: Stockholms stads budget för 2017 respektive 2018)

2017 års inskrivningsgrad

En genomgång av uppgifter hämtade från stadens integrerade ledningssystem (ILS) visar på att det förekommer variation mellan stadsdelsförvaltningarna när det gäller inskrivningsgrad i förskola (se tabell 2). Tabellen är dessvärre ofullständig då uppgifter avseende flera stadsdelsförvaltningar saknas i ILS.

Av tabellen framgår att det finns flera stadsdelsförvaltningar där inskrivningsgraden ligger högre än de av kommunfullmäktige uppsatta målen, men även att det finns stadsdelsförvaltningar där inskrivningsgraden är lägre.

Tabell 2: Inskrivna barn per 2017-01-03, %-andel

Stadsdelsförvaltning	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	Totalt	Indikatorn Totalt 2-5 år
Bromma	55,4	95,6	97,4	97,1	97,1	88	96,8
Enskede-Årsta-Vantör	52,7	90,9	93,3	94,6	93,4	84,8	93
Farsta	55,4	91,1	93,8	94,9	95,8	86,2	93,9
Hägersten-Liljeholmen	51,6	96	97,3	96,8	97	86,5	96,8
Hässelby-Vällingby	58,1	93,1	95,5	96,1	95,1	88	94,9
Kungsholmen	57,3	95,3	95,1	95,5	93,5	85,8	94,9
Norrmalm	58	94,4	96,1	95,6	94,1	85,7	95,1
Rinkeby-Kista	56,7	89	91	90,3	88,9	82,8	89,8
Skarpnäck	55,5	94,4	96,8	98,8	98,3	88,7	97
Skärholmen	53,1	87,2	92,4	92,5	93,4	83,7	91,4
Spånga-Tensta	58,3	87,5	91,4	91,5	93,7	85,1	91
Södermalm	54,3	94,5	95,5	95,6	95,4	86,3	95,2
Älvsjö	52,3	96,4	98,4	96,6	97,8	88,8	97,3
Östermalm	60,2	94,9	92,6	93,8	92,5	85,5	93,5
Totalt	55,4	93,2	94,9	95,2	94,8	86,2	94,5

(Källa: SLK, 2017 Inskrivningsgrad för stadsdelsnämnderna)

Kartläggning av Stockholms stads nuvarande arbetssätt

För att redovisa en stadsövergripande bild av hur staden idag arbetar med att öka inskrivningsgraden i förskolan har utbildningsförvaltningen genomfört en kartläggning av stadsdelsförvaltningarnas arbetssätt och metoder. Av stadens 14 stadsdelsförvaltningar har samtliga besvarat enkätundersökningen (se tabell 3). Detta innebär att utredningen kan redovisa en heltäckande bild över Stockholms stad.

Tabell 3: Stadsdelsförvaltningar som ingår i resultatredovisningen

Stadsdelsförvaltning	Svarat
Bromma	Ja
Enskede-Årsta-Vantör	Ja
Farsta	Ja
Hägersten-Liljeholmen	Ja
Hässelby-Vällingby	Ja
Kungsholmen	Ja
Norrmalm	Ja
Rinkeby-Kista	Ja
Skarpnäck	Ja
Skärholmen	Ja
Spånga-Tensta	Ja
Södermalm	Ja
Älvsjö	Ja
Östermalm	Ja

Sammanfattande resultatredovisning

Nedan redovisas en sammanfattning av enkätsvaren på stadsövergripande nivå.

Av tabell 4a framgår att nio stadsdelsförvaltningar i Stockholms stad arbetar uppsökande för att nå vårdnadshavare. Samma antal stadsdelsförvaltningar uppger även att de har arbetssätt för att främja övergången från öppen förskola till förskoleverksamhet. Vidare framgår att sju stadsdelsförvaltningar har familjecentral, medborgarkontor eller liknande och av dessa uppger fem att verksamheten arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskolan. Tre stadsdelsförvaltningar uppger att de har en öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola, och ytterligare två uppger att de planerar att starta upp sådan verksamhet. Den bild som redovisas i tabell 4a är redovisad på stadsdelsförvaltningsnivå i tabell 4b.

Tabell 4a: Sammanställning av enkätsvar på stadsövergripande nivå

Enkätfråga	Ja	Nej
Hur arbetar stadsdelsförvaltningen med att öka inskrivningsgraden i förskolan? *		
Arbetar stadsdelsförvaltningen uppsökande för att nå vårdnadshavare?	9	5
Har stadsdelsförvaltningen arbetssätt för att främja övergång från öppen förskola till förskoleverksamhet?	9	5
Har stadsdelsförvaltningen familjecentral, medborgarkontor eller liknande?	7	7
• Om ja, arbetar den verksamheten med att främja inskrivningsgraden i förskola?	5	2
Har stadsdelsförvaltningen öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola?	3	11
Planerar stadsdelsförvaltningen att starta öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola	2	12

* Frisvarsfråga som besvarades av samtliga 14 stadsdelsförvaltningar.

Tabell 4b: Sammanställning av enkätsvar på stadsdelsförvaltnings nivå

Stadsdelsförvaltning	Andel barn (2-5 år) i förskola Inskrivna barn per 2017-01-03	Arbetar uppsökande	Främjar övergång till förskola	Har familjecentral etc.	Har intro.förskola	Planerar att starta intro.förskola
Bromma	96,8	nej	nej	ja	nej	nej
Enskede-Årsta-Vantör	93	ja	ja	ja*	nej	nej
Farsta	93,9	nej	ja	nej	nej	nej
Hägersten-Liljeholmen	96,8	Ja	Ja	Nej	Nej	nej
Hässelby-Vällingby	94,9	ja	ja	ja*	nej	ja
Kungsholmen	94,9	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Norrmalm	95,1	nej	nej	nej	nej	nej
Rinkeby-Kista	89,8	ja	ja	ja*	ja	nej
Skarpnäck	97	ja	ja	nej	nej	nej
Skärholmen	91,4	ja	ja	ja	ja	nej
Spånga-Tensta	91	nej	ja	ja*	ja	nej
Södermalm	95,2	ja	nej	nej	nej	nej
Älvsjö	97,3	ja	ja	ja	nej	nej
Östermalm	93,5	ja	nej	nej	nej	nej

* Verksamheten syftar till att öka inskrivningsgraden i förskolan.

Resultatredovisning per frågeområde

Hur arbetar stadsdelsförvaltningen med att öka inskrivningsgraden i förskolan?

När det gäller enkätens första fråga, ”Hur arbetar stadsdelsförvaltningen med att öka inskrivningsgraden i förskolan?”, gavs stadsdelsförvaltningarna möjlighet att i fritext beskriva frågan. Nedan redovisas dessa svar.

Bromma, Hägersten-Liljeholmen, Norrmalm, Älvsjö, Östermalm uppger att de redan har en hög inskrivningsgrad. Bromma svarar att de inte har lagt ned mycket arbete på att öka inskrivningsgraden. Kungsholmen uppger att de inte har något aktivt arbete. Norrmalm och Östermalm beskriver att deras köhandläggare regelbundet gör besök på den öppna förskoleverksamhet som bedrivs i stadsdelarna och informerar om verksamheten. Älvsjö svarar att de har skickat brev till vårdnadshavarna vars barn inte är inskrivna i förskola och även bjudit in till informationsmöte.

Enskede-Årsta-Vantör beskriver hur de arbetar med information och annonsering via webb, tidning och på öppna förskolor. Köhandläggarna erbjuder hjälp att söka plats när de ser att syskon inte står i kö. Stadsdelen har en så kallad inkluderingslots vars uppgift är att vara en länk mellan de nyanlända i stadsdelsområdet och stadsdelsförvaltningen och civilsamhället. En uppgift är bland annat att hjälpa till, informera och ansöka om förskoleplats. Enskede-Årsta-Vantör har även stadsdelsmammor som arbetar i sitt närområde och försöker fånga upp om det är familjer som inte har sina barn i förskolan.

Farsta har svarat att de bjuder in till deras öppna förskolor för att berätta om förskolans verksamhet. Hässelby-Vällingby har också svarat att de har informationsinsatser på öppna förskolor samt medborgarkontor. Informationsmaterialet görs på olika språk.

Hägersten-Liljeholmen har svarat att på grund av en mycket hög inskrivningsgrad i stadsdelen så görs inga generella insatser men uppger att de har annonsering i pressen angående treåringars möjlighet att delta kostnadsfritt i allmän förskola. Hägersten-Liljeholmen uppger att vissa insatser har skett vid behov när till exempel nytt boende startat med flyktingar för att informera om förskolan, hur man söker plats med mera. Samarbete har skett med intro Stockholm.

Spånga-Tensta har ett medborgarkontor där köhandläggare är på plats varje vecka för att informera om förskolan och hur ansökan

om förskoleplats går till. Informationsinsatser har även gjorts genom medborgarvärdar samt information till vårdnadshavare på Tensta marknad. Spånga-Tensta har gjort en aktivitetsplan för att öka antal barn i förskolan där medarbetarna bidrar till att synliggöra förskolans verksamhet och uppdrag i olika sammanhang i samhället. En introduktionsförskola har startat.

Rinkeby-Kista har ett hembesöksprogram där de informerar om förskolan. De informerar även om förskolan via barnavårdscentralen. Rinkeby-Kista har förskoleambassadörer och köhandläggare som besöker de öppna förskolorna. En introduktionsförskola har startat i januari 2016. Förskoleverksamheten har ett projekt tillsammans med socialtjänsten där de söker upp familjer där det finns barn som inte går i någon pedagogisk verksamhet. Information om förskola och ansökan om förskoleplats sprids även via medborgarkontoret.

Skärholmen har startat en introduktionsförskola som är integrerad med den öppna förskolan och lokaliserad i en förskola. Skärholmen har stadsdelsmammor som arbetar med att ta kontakt med kvinnor och informera om förskola. Medborgarvärdar arbetar med marknadsföring av introduktionsförskolan, öppna förskolan och förskolan.

Skarpnäck arbetar med öppna förskolan och med projektet ”stärkt tidigt stöd i samverkan” där öppna förskolan ingår med mål att öka inskrivningsgraden i förskola.

Södermalm erbjuder alla familjer som är boende på Vintertullen förskoleplats.¹³ De kommer att se över samarbetet med de öppna förskolorna.

¹³ Vintertullen är så kallade genomgångsbostäder för nya stockholmare som sökt asyl och som fått uppehållstillstånd där man kan bo i fem år i väntan på en egen bostad.

Arbetar stadsdelsförvaltningen uppsökande för att nå vårdnadshavare?

Av de 14 stadsdelsförvaltningar som besvarat enkäten uppger nio att de arbetar uppsökande för att nå vårdnadshavare.

Av de som har uppgivit att de arbetar uppsökande för att nå vårdnadshavare beskriver fem stadsdelar (Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Södermalm och Östermalm) att de arbetar uppsökande via de öppna förskolorna.

Fyra stadsdelar (Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen och Södermalm) svarar att de arbetar med information och marknadsföring på barnavårdscentralen. Fyra stadsdelar (Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen) svarar att de har någon form av medborgarvårdar, så som stadsdelsmammor och förskoleambassadörer, som bland annat arbetar med att ta kontakt och fånga upp familjer där barnen inte går i förskolan.

Fyra stadsdelar har svarat att de arbetar med olika projekt. Enskede-Årsta-Vantör arbetar med en inkluderingslots, Hägersten-Liljeholmen arbetar uppsökande med olika informationsinsatser till särskilda målgrupper och i samarbete med intro Stockholm, med Rinkeby-Kista har ett planerat projekt tillsammans med socialförvaltningen och Skarpnäck arbetar med projektet STIS (stärkt tidigt stöd i samverkan) där det ingår hembesöksprogram. En stadsdel (Älvsjö) har svarat att det är köhandläggaren som arbetar med att ta kontakt.

Tabell 5: Stadsdelsförvaltningar som arbetar med uppsökande verksamhet

Stadsdelsförvaltning	Ja	Nej
Bromma		X
Enskede-Årsta-Vantör	X	
Farsta		X
Hägersten-Liljeholmen	X	
Hässelby-Vällingby	X	
Kungsholmen		X
Norrmalm		X
Rinkeby-Kista	X	
Skarpnäck	X	
Skärholmen	X	
Spånga-Tensta		X
Södermalm	X	
Älvsjö	X	
Östermalm	X	

Har stadsdelsförvaltningen arbetssätt för att främja övergång från öppen förskola till förskoleverksamhet?

Av de 14 stadsdelsförvaltningar som besvarat enkäten uppger nio att de har arbetssätt för att främja övergång från öppen förskola till förskoleverksamhet.

De som har svarat ja på frågan om stadsdelsförvaltningen har ett arbetssätt för att främja övergång från öppen förskola till förskoleverksamheten beskriver att representanter från förskolor besöker de öppna förskolorna och informerar om förskolorna. Fem av stadsdelarna (Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista och Skärholmen) nämner att de öppna förskolorna anordnar studiebesök på förskolor i området. Fyra stadsdelar (Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta och Älvsjö) har ett samarbete med köhandläggarna som besöker de öppna förskolorna. Hägersten-Liljeholmen har information om förskolor på öppna förskolan och på flera av de öppna förskolorna arbetar personal som även arbetar inom förskola.

Tabell 6: Stadsdelsförvaltningar som har arbetssätt för att främja övergång från öppen förskoleverksamhet till förskola

Stadsdelsförvaltning	Ja	Nej
Bromma		X
Enskede-Årsta-Vantör	X	
Farsta	X	
Hägersten-Liljeholmen	X	
Hässelby-Vällingby	X	
Kungsholmen		X
Norrmalm		X
Rinkeby-Kista	X	
Skarpnäck	X	
Skärholmen	X	
Spånga-Tensta	X	
Södermalm		X
Älvsjö	X	
Östermalm		X

Har stadsdelsförvaltningen familjecentral, medborgarkontor eller liknande?

Av de 14 stadsdelsförvaltningar som besvarat enkäten uppger sju att de har familjecentral, medborgarkontor eller liknande (se tabell 7a:1). Av de sju stadsdelsförvaltningar som har ett medborgarkontor eller liknade så beskriver fem att den verksamheten arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskola.

Av de sju stadsdelsförvaltningar som har ett medborgarkontor eller liknade så beskriver fem att den verksamheten arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskola (se tabell 7a:2). De stadsdelar som har familjecentral, medborgarkontor eller liknande som arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskola beskriver att verksamheten ger föräldrar information om förskola genom exempelvis representanter från förskoleavdelningen eller förskoleambassadörer.

Tabell 7:

- Stadsdelsförvaltningar som har familjecentral, medborgarkontor etcetera.
- Stadsdelsförvaltningar som har familjecentral, medborgarkontor etc. vars verksamhet arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskola

Stadsdelsförvaltning	A) Har familjecentral etc.	B) Arbetar med att främja inskrivningsgraden i förskola
Bromma	ja	nej
Enskede-Årsta-Vantör	ja	Ja
Farsta	nej	*
Hägersten-Liljeholmen	nej	*
Hässelby-Vällingby	ja	Ja
Kungsholmen	nej	*
Norrmalm	nej	*
Rinkeby-Kista	ja	Ja
Skarpnäck	nej	*
Skärholmen	ja	Nej
Spånga-Tensta	ja	Ja
Södermalm	nej	*
Älvsjö	ja	Ja
Östermalm	nej	*

* Har ej fått följdfrågan

Har stadsdelsförvaltningen öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola?

I enkäten uppger tre stadsdelsförvaltningar att de har en öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola (se tabell 8).

Rinkeby-Kista har två verksamheter, varav den ena startade i januari 2016 och den andra i oktober 2017. Målgruppen för verksamheten beskrivs vara barn i åldrarna 0–5 år och de föräldrar som saknar, eller har små kunskaper, i det svenska språket. På frågan om på vilket sätt introduktionsförskolorna skiljer sig från annan öppen förskoleverksamhet i stadsdelen beskriver Rinkeby-Kista att den öppna förskolan är en mötesplats och introduktionsförskolans verksamhet som mer strukturerad med möjlighet till information och språkträning för föräldrarna. Skärholmen och Spånga-Tensta har en verksamhet vardera, som båda startade i augusti 2017. Skärholmen beskriver att målgruppen är alla medborgare, med fokus på hemmavarande föräldrar som saknar kontakt med förskolan. I Spånga-Tensta beskrivs målgruppen vara hemmavarande föräldrar och nyanlända. På frågan om på vilket sätt introduktionsförskolorna skiljer sig från annan öppen förskoleverksamhet har Skärholmen och Spånga-Tensta svarat att introduktionsförskolan fokuserar på språkträning och samhällsinformation för vårdnadshavare.

För att få fördjupad förståelse för den öppna förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola beslutade förskoleavdelningen i april 2017 att samla in underlag om de introduktionsförskolor som var verksamma eller planerades att starta vid den tidpunkten. I augusti fanns en aktiv verksamhet i Rinkeby-Kista, vidare planerades verksamheter att starta i Skärholmen respektive Spånga-Tensta. Som framgår av tabellen ovan så har fler verksamheter tillkommit därefter, och som redovisas i tabell 9 är ytterligare verksamheter planerade att starta. Detta innebär att redovisningen nedan inte är att betrakta som en komplett förteckning över de verksamheter som för närvarande bedrivs i Stockholms stad, utan som fallbeskrivningar i syfte att ge en djupare förståelse för vad dessa verksamheter kan innebära.

I bilaga 1 redovisas erfarenheter från andra kommuner när det gäller verksamheter där introduktion till förskola är i fokus. Detta innefattar hur kommunerna arbetar med mottagandet av nyanlända barn i förskoleålder.

Tabell 8: Stadsdelsförvaltningar som har öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola

Stadsdelsförvaltning	Ja	Nej	Antal
Bromma		X	
Enskede-Årsta-Vantör		X	
Farsta		X	
Hägersten-Liljeholmen		X	
Hässelby-Vällingby		X	
Kungsholmen		X	
Norrmalm		X	
Rinkeby-Kista	X		2
Skarpnäck		X	
Skärholmen	X		1
Spånga-Tensta	X		1
Södermalm		X	
Älvsjö		X	
Östermalm		X	

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning

Den första introduktionsförskolan i Rinkeby-Kista startade i januari 2016. Verksamheten är organiserad inom enheten för behov av särskilt stöd och leds av en enhetschef. Arbetslaget på introduktionsförskolan utgörs av en förskollärare, en socialpedagog och en projektledare.¹⁴ Stadsdelsförvaltningen beskriver att verksamheten är utformad som en kombination av förskola, öppen förskola och gruppverksamhet för föräldrar.¹⁵ Målgruppen beskrivs vara föräldrar som är nyanlända samt helt eller delvis saknar kunskaper i det svenska språket.¹⁶ I nämndärendet *Utveckling av introduktionsförskola i Rinkeby* definieras målgruppen som föräldrar med barn i åldern 0–6 år och att verksamheten är utformad så att man tar emot barn som kommer tillsammans med en vuxen.¹⁷ Verksamheten är öppen på vardagar mellan klockan 09:00-15:00 och deltagarna kan själva avgöra när och hur ofta de vill delta. Besökarna är inte inskrivna i verksamheten och deltagandet är kostnadsfritt.¹⁸ I *En rapport från introduktionsförskolans första år* definieras verksamhetens målgrupp som föräldrar som inte nås genom andra insatser. Det anges även att verksamheten ska vara en

¹⁴ En rapport från introduktionsförskolans första år, 2017, s.4, s.12

¹⁵ Förslag till inrättande av introduktionsförskola, 2015, s.2

¹⁶ 2017, s. 3.

¹⁷ Utveckling av introduktionsförskola i Rinkeby Dnr 1.2.1.– 234-2015; En rapport från introduktionsförskolans första år, 2017;

¹⁸ En rapport från introduktionsförskolans första år, 2017; Utveckling av introduktionsförskola i Rinkeby, 2017

mötesplats för barn och vuxna som ännu inte etablerat sig i det svenska samhället.¹⁹ Bakgrunden till att verksamheten startade beskrivs vara att stadsdelsnämndsområdet har en lägre andel barn som deltar i förskola jämfört med andra delar av staden. Behovet av stöd och hjälp för etablering i samhället bedömdes också vara stort för invånare i stadsdelen. Det hade även framkommit önskemål från vuxna besökare vid övriga öppna förskolor i området att få delta i svenskundervisning. I samtliga dokument beskrivs verksamheten syfta till att fungera som en sluss och introduktion till förskola för barnen samtidigt som föräldrar ska ges en ökad kunskap och beredskap att ta aktiv del i samhället.²⁰

Verksamhetens mål definieras på följande sätt:

- introduktionsförskolans miljö är strukturerad samt erbjuder möjlighet till gemenskap.
- barnen och föräldrarna har tillgång till en pedagogisk miljö som stimulerar den språkliga utvecklingen.
- barn och vuxna ska ges lika möjligheter till att använda sig av introduktionsförskolans resurser.²¹

Stadsdelsförvaltningen beskriver att barnen erbjuds pedagogiskt material med ambitionen att miljön ska likna förskolors miljö. Även föräldrar ges tillgång till detta material. Utöver möjligheten att leka fritt ges barnen även möjlighet att delta i sångsamlingar och rörelselek. Miljön är utformad med sittgrupper och bord för att det ska kunna uppstå spontana samtal eller organiserad undervisning för de vuxna.²² Det beskrivs att språkarbetet är centralt i verksamheten. Det är riktat till barn och vuxna samt bygger på förskolepedagogik. Den språkliga stimulansen för barnen beskrivs ske genom daglig interaktion och lek. Av underlaget framgår det inte tydligt hur verksamheten arbetar med barnens språkutveckling. Vuxna erbjuds undervisning en timme per dag där samtal förs kring olika teman. Ett sådant tema har varit förskola men det framgår inte tydligt av underlagen hur verksamheten arbetar med informationsspridning gällande barnens möjligheter och rättigheter att delta i förskola.²³ Under hösten 2016 utvecklade verksamheten även ett samarbete med SFI, genom vilket vuxna, som har rätt till SFI, även erbjuds svenskundervisning som genomförs av SFI-lärare. I rapporten från introduktionsförskolans första år beskrivs att personalens lek och samspel med barnen har resulterat i att föräldrar

¹⁹ 2017, s. 4.

²⁰ Utveckling av introduktionsförskola i Rinkeby, 2017, s. 2; Förslag till inrättande av introduktionsförskola, 2015, s. 2

²¹ En rapport från introduktionsförskolans första år. 2017, s. 6

²² Ibid

²³ Ibid

som besöker verksamheten har visat intresse för hur de själva kan göra för att hantera olika situationer med de egna barnen.²⁴ Verksamhetens arbetssätt med det svenska språket beskrivs ha resulterat i att vuxna besökare har fått ökat intresse och motivation till att öka sina kunskaper i det svenska språket. Samtalen under ”språktimmen” beskrivs ha lett till att de vuxna lärt känna varandra och bidragit till en stärkt gruppgemenskap. Vidare beskrivs att personalen har observerat ett ökat självförtroende hos de vuxna besökarna och att dessa har fått fler redskap i kommunikationen på svenska. Samarbetet med SFI förväntas enligt rapporten leda till att de vuxna börjar studera SFI, och som en följd därav skriver in sina barn i förskolan. En utvärdering av SFI-samarbetet är inte beskrivet då samarbetet vid rapportens tillkomst nyligen ingåtts.²⁵

Det framgår av rapporten från introduktionsförskolans första år att verksamheten har haft cirka 20 besökare per dag, varav cirka hälften varit barn och hälften vuxna, i huvudsak kvinnor. Det beskrivs i första hand ha varit personer bosatta i Rinkeby som besökt verksamheten. Besökarna har haft sitt ursprung i 26 olika länder och har utgjorts av asylsökande, kvinnor med uppehållstillstånd efter anhöriginvandring men som bott i Sverige i några år samt personer med uppehållstillstånd efter asylinvandring. Det är dock oklart om den sistnämnda gruppen utgör personer som nyligen fått sitt tillstånd. Även personer utan personnummer eller LMA-kort har besökt verksamheten.²⁶ Gemensamt för besökarna beskrivs framför allt vara behovet och viljan att lära sig svenska.²⁷ Av de barn som besökt verksamheten uppges att 13 barn skrivits in i kön till förskola. Det finns dock ingen utvärdering eller analys om vad i introduktionsförskolans arbetssätt som bidragit till det i stadsdelsförvaltningens rapport.²⁸ Vid tidpunkten för utredningens genomförande redovisade stadsdelsförvaltningen att de avsåg att starta ytterligare en introduktionsförskola hösten 2017.

Utredningen kan konstatera att introduktionsförskolan i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd utifrån Skollagen är en öppen förskola²⁹ då barnen inte är inskrivna och verksamheten är kostnadsfri för vårdnadshavarna. Av de underlag som förvaltningen har tagit del av framgår att arbetssätt och innehåll i verksamheten har utformats med stort fokus för de vuxna besökarna. Av utredningen framgår att

²⁴ Ibid, s.8-9

²⁵ Ibid, s.10-11

²⁶ LMA-kort är en Id-handling utfärdad av Migrationsverket till personer utan personnummer men som sökt uppehållstillstånd.

²⁷ Ibid, s. 5

²⁸ En rapport från introduktionsförskolans första år, 2017, s. 5 och s.13

²⁹ Skollagen 25 kap.

barnen utöver möjligheten att leka även har getts möjlighet att delta i sångsamlingar och rörelseaktiviteter.

Verksamhetens syfte, att deltagandet i verksamheten ska leda till att fler barn går i förskola, har inte utvärderats eller analyserats och det saknas såväl mål som arbetssätt för att uppnå detta syfte. Ett mätbart resultat är dock att 13 besökande vårdnadshavare har sökt förskoleplats.

Skärholmen stadsdelsförvaltning

Skärholmen stadsdelsförvaltning har startat en introduktionsförskola som är integrerad med den öppna förskolan och lokaliserad i en förskola.

Vid tidpunkten för utredningens genomförande redovisade Skärholmens stadsdelsförvaltning att de avsåg att öppna en verksamhet benämnd som en introduktionsförskola under hösten 2017. På webbplatsen beskrevs hur verksamheten skulle vara en öppen förskola med öppettider vardagar 09:00-16:00. Det framgår vidare att verksamheten var tänkt att erbjuda daglig sångsamling, SFI-undervisning för vuxna 2 ggr /vecka, tematräffar för föräldrar med BVC och föräldrarådgivare kring mat, hälsa, språkutveckling, föräldraskap, första hjälpen med mera samt möjlighet till social samvaro. Det beskrivs även att besök av dietist med individuell rådgivning, träffar med studie- och yrkesvägledare samt besök av köhandläggare för information om förskola skulle komma att erbjudas.³⁰

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har startat en introduktionsförskola och informerade på ett liknande sätt om sin avsikt att öppna en ny verksamhet benämnd som en introduktionsförskola i augusti 2017.

På webbplatsen beskrevs verksamheten som en avgiftsfri öppen förskola med syftet att möjliggöra att föräldrar kan träffas och även få viss introduktion till svenska språket. Verksamhetens öppettider beskrevs vara måndag-torsdag 08:30-15:30 och fredagar 08:30-13:00. Det framgick vidare att verksamheten var tänkt att erbjuda barnen möjlighet att ta del av olika fasta pedagogiska aktiviteter och spontana aktiviteter utifrån ålder och intressen, och att ett föräldraprogram skulle läggas upp utifrån föräldrars önskemål och behov. Därtill framgick att verksamheten skulle möjliggöra

³⁰ 2017-07-12 http://www.stockholm.se/-/Nyheter/Forskola--Skola/SKA_Vi-oppnar-en-introduktionsforskolaoppen-forskola-i-Varberg/

studiebesök samt att arbetslagets personal skulle bestå av en förskollärare och två barnskötare.³¹

*Planerar stadsdelsförvaltningen att starta öppen
förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola?*

1 av 14 stadsdelsförvaltningar har svarat att de planerar att starta öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning planerar att starta tre verksamheter, varav en till två planeras att starta under november 2017 och resterande under 2018. Det framgår att målgruppen är barn 0-2 år med vårdnadshavare, nyanlända familjer med barn 0-5 år och vuxna som väntar barn. Skillnaden mot annan öppen förskola kommer att vara att de planerade verksamheterna ska ha fokus på språk och pedagogiskt lärande inför förskolestart.

Tabell 9: Planerar stadsdelsförvaltningen att starta öppen förskoleverksamhet som benämns som introduktionsförskola

Stadsdelsförvaltning	Ja	Nej	Antal	Planerat startdatum
Bromma		X		
Enskede-Årsta-Vantör		X		
Farsta		X		
Hägersten-Liljeholmen		X		
Hässelby-Vällingby	X		3	Nov 2017 (2 st) och under 2018 (1 st)
Kungsholmen		X		
Norrmalm		X		
Rinkeby-Kista				
Skarpnäck		X		
Skärholmen		X		
Spånga-Tensta		X		
Södermalm		X		
Älvsjö		X		
Östermalm		X		

³¹ 2017-08-29 <http://www.stockholm.se/-/Serviceenhetsdetaljer/?enhet=0012e1906ef6496db3a69120e5339fc9>

Förvaltningens slutsats

Stadens vision om en förskola för alla barn och ambitionen att öka antalet barn i förskolan ställer krav på stadens nämnder att ha beredskap och strategier för kunna ta emot familjer och deras barn i förskoleverksamheter. Huvudsyftet i det arbetet måste vara att förskolan ska vara tillgänglig för alla barn och familjer oavsett bakgrund och förutsättningar.

För att stärka likvärdigheten i Stockholms stads förskolor behöver spridningen i inskrivningsgrad minska. Utifrån utredningens kartläggning framgår att det saknas en stadsövergripande strategi för att öka inskrivningsgraden i förskolan och utvärderingar kopplade till genomförda insatser i stadsdelsområdena.

Av skollagen framgår att det finns två verksamhetsformer som innefattar begreppet ”förskola”. Det är förskola i enlighet med 8 kap och öppen förskola i enlighet med 25 kap.³² Vid planering av en ny verksamhet är det viktigt att verksamhetsformen tydligt framgår då skollagen sätter ramarna för verksamhetens innehåll, uppdrag och kvalitetskrav.

Det är förvaltningens hållning att det inte är nödvändigt att starta särskilda förberedande introduktionsverksamheter då det ingår i förskolans uppdrag att arbeta inkluderande och se till att verksamheten är anpassad till samtliga barn och familjers behov. Dock kan det behövas kompletterande öppna verksamheter för barn och deras vårdnadshavare i avvaktan på plats i förskola.

Förvaltningen kan konstatera att introduktionsförskola är en öppen förskola med olika inriktningar och som utvecklats utifrån stadsdelsförvaltningars lokala behov. Då det i de flesta stadsdelsnämnder finns öppna förskolor så finns goda förutsättningar att utveckla dessa utifrån barn och vårdnadshavares behov att få ta del av en förskoleverksamhet. Utbildningsnämnden har för 2018 fått i uppdrag att med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med att öka andelen inskrivna barn i områden med lägst andel inskrivna. Tydliga strategier bör utvecklas för att främja övergång från den öppna verksamheten till förskola i avseende i syfte att öka inskrivningsgraden i förskola.

Förvaltningens uppfattning är att det är respektive stadsdelsnämnds ansvar att kartlägga vilka barn som inte går i förskola och utforma

verksamheter för dessa samt vilka resurser som ska användas. Utformningen av öppna och inskrivna förskoleverksamheter måste därför anpassas och utformas utifrån lokala behov och förutsättningar.

I kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms rapport *Förskola- En god investering i jämlika livsvillkor* rekommenderas att en utredning bör göras över hur familjecentraler och den öppna förskolan, introduktionsförskolan, påverkar familjers vilja att välja förskola för sitt barn. Detta går i linje med det uppdrag utbildningsnämnden har fått att tillsammans med stadsdelsnämnderna under 2018:

- Utveckla kunskapen om vilka barn som inte deltar i förskolan.
- Ge verksamheter med föräldrakontakt ett förstärkt uppdrag att informera om förskolans betydelse för barns utveckling.
- Främja barns inskrivning i förskolan.

Resultatet från en kartläggning av vilka barn som inte deltar i förskola bör ligga till grund för stadsdelsförvaltningarnas analys av vilken verksamhetsform som är bäst lämpad för stadsdelens behov.

Bilaga 1: Exempel på andra kommuners verksamheter med uttalad introduktionsverksamhet

Som en del av utredningen har förskoleavdelningen tagit del av fyra andra kommuners verksamheter där introduktion till förskola är centralt, samt kommunernas arbete med mottagandet av nyanlända barn i förskoleålder.

Malmö stad

Draken förskola, avdelningen apelsinen

I Malmö stad finns sedan 1997 en introduktionsavdelning, i form av en särskild avdelning på en befintlig förskola. På Malmö stads webbplats beskrivs verksamheten som en avdelning för nyanlända barn och/eller barn som endast talar lite svenska eller ingen alls.³³ Barnen på denna avdelning är, i likhet med barn på ordinarie avdelningar, inskrivna i verksamheten och vårdnadshavarna betalar en förskoleavgift. Vid en intervju med förskolans chef och personal beskrivs att placering av barn till avdelningen sker via Malmö stads ordinarie kö samt att avdelningen har hela Malmö stad som upptagningsområde och tar emot barn mellan 3–5 år. Vid intervjun framkommer att barnen efter cirka ett år på avdelningen vanligtvis slussas vidare till en annan avdelning, och att slussning till annan förskola inte sker i nämnvärd utsträckning.

Förskolechefen och personalen beskriver att verksamheten har barnen i fokus men hur de även arbetar med att utveckla en fördjupad relation till föräldrar. De beskriver upplevda fördelar med att ha tätare återkoppling till föräldrarna vid inskolning, och att de även erbjuder mer stöd till föräldrar på introduktionsavdelningen än vid förskolans övriga avdelningar. Detta stöd beskrivs handla om att överbrygga språkliga barriärer, ge information om struktur och tydliga rutiner för barn, att uppmuntra till utomhusvistelse samt ge tips om möjliga aktiviteter att göra i staden så som att besöka parker, gå på bio och teater. Under intervjun framkommer att avdelningen även arbetar med att introducera föräldrar till samhället genom information om vårdcentralen, Skatteverket, skola, arbetsmarknadsförvaltningen och svensk kultur.

³³ 2017-07-12 <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Forskola/Forskola-och-pedagogisk-omsorg/Forskolor-A-O/Forskolor/D/Drakens-forskola/Om-Drakens-forskola.html>

Öppna förskolan Hera

Malmö stads öppna förskola Hera ligger i Sesams familjecentrals lokaler i Rosengård, som har som uppdrag att främja en god hälsa hos barn och ge stöd i föräldraskap. I lokalerna finns barnhälsovård, öppen förskola och socialrådgivning.³⁴ På webbplatsen beskrivs Hera vara en mötesplats för föräldrar och barn (0-6 år) som är nyanlända i Sverige. Vidare beskrivs att verksamheten har professionell pedagogisk personal med specialkompetens för att stötta nyanlända familjer, introducera dem till det svenska samhället och att det finns tillgång till tolk vid behov. På Hera arbetar två förskollärare på heltid och det finns specialpedagog och psykolog knutna till verksamheten.³⁵ Verksamheten beskrivs erbjuda barnen lek med andra barn, utforskande, skapande och sång. Vidare beskrivs att föräldern kan delta i all lek och även har möjlighet att träffa andra familjer som befinner sig i samma situation samt träna på det svenska språket.

Motala kommun

Motala kommun har en introduktionsförskola som beskrivs vara en förskola för nyanlända barn.³⁶ I kontakt med Motala kommuns bildningsförvaltning förtydligas att introduktionsförskolan erbjuder verksamhet för nyanlända barn och deras föräldrar inför att kommunen kan erbjuda familjen förskoleplats på ordinarie förskola i enlighet med kommunens köregler. Nyanlända barn med kommunplacering i Motala skrivs in på introduktionsförskolan för att föräldrar till barn i förskoleålder ska kunna påbörja sin utbildning i svenska tidigare än de fyra månaders väntetid som platsgarantin medger.³⁷

Enligt verksamhetsplanen som presenteras på kommunens webbplats ska introduktionsförskolan bedriva förskoleverksamhet utifrån läroplanen samtidigt som föräldrar får SFI-undervisning.³⁸ Vidare beskrivs att verksamheten även syftar till att introducera föräldrar och barn i det svenska samhället i en pedagogiskt stimulerande miljö. Det beskriver att verksamheten ska samverka med ordinarie förskoleverksamhet, socialtjänst och andra relevanta aktörer. Det beskrivs vidare att verksamheten ska försöka underlätta

³⁴ 2017-09-30 <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Forskola/Forskola-och-pedagogisk-omsorg/Oppna-forskolor-och-familjecentraler/Oppna-forskolor/Oppna-forskolan-Hera.html>

³⁵ 2017-09-30 <http://malmo.se/Forskola--utbildning/Forskola/Nyheter-forskola/2017-01-31-Hera---en-trygg-plats-for-nyanlanda-familjer.html>

³⁶ 2017-07-12 <https://www.motala.se/utbildning-och-barnomsorg/forskola-och-barnomsorg/forskolor/galaxen/>

³⁷ 2017-09-30 <https://www.motala.se/utbildning-och-barnomsorg/forskola-och-barnomsorg/forskolor/galaxen/>

³⁸ Ibid.

integreringen i ”traditionell verksamhet”, arbeta för att förebygga eventuella kulturkrockar genom information, samtal och studiebesök samt ha kontinuerliga uppföljningssamtal med tolk.³⁹

Helsingborg stad

Helsingborgs stad hade en introduktionsförskola under cirka tjugo års tid, men den verksamheten lades ner vid årsskiftet 2016/17. Enligt information på webbplatsen för den nu nedlagda verksamheten beskrivs att målgruppen har varit barn mellan 1,5–6 år. Vidare beskrivs att syftet med verksamheten var att ”introducera nyanlända flyktingfamiljer till den svenska kulturen och visa hur en förskola fungerar”. På webbplatsen beskrivs att barnet ”slussas” till en förskola i sitt hemområde efter cirka 6–12 månader, kriteriet för när slussning var aktuell beskrivs ha varit när barnet ”kunde lite svenska och fungerade i grupp”. Personalen bestod av två förskollärare vars modersmål var svenska och persiska och en montessoripedagog vars modersmål var arabiska. Vidare beskrivs att verksamheten utgick från barnets individuella behov och att arbetet med att utveckla det svenska språket skedde med hjälp av spel, bilder, lek och kommunikation.⁴⁰

Kommunen beskriver att introduktionsförskolan ursprungligen var ett samarbete mellan flera olika förvaltningar. Verksamheten kom till under en period när få nyanlända kom till Helsingborg. Kommunen placerade då alla nyanlända barn i samma förskoleverksamhet som då även fick ett särskilt bidrag. Under tiden har situationen successivt förändrats och barn till nyanlända finns nu på de flesta förskolor i staden. Det är därmed inte längre en verksamhet som har ett särskilt ansvar och tilläggsfinansieringen togs därför bort. Kommunens uppfattning idag är att de gärna ser en inkludering av nyanlända barn i förskoleåldern i de ordinarie verksamheterna.⁴¹

Göteborgs stad

Under tidsperioden 2011–2012 bedrev Angered stadsdelsförvaltning i Göteborg stad projektet *Barnets bästa*, i samarbete med Göteborgs universitet och Center för skolutveckling. I arbetet deltog även förskolor i stadsdelsförvaltningen Östra Göteborg, enheten för samhällsorientering i Göteborgs stad och Migrationsverket. Projektet finansierades genom medel från EU:s flyktingfond och Angered stadsdelsförvaltning. Förvaltningen har

³⁹ Ibid

⁴⁰ 2017-07-12

<http://helsingborg.arkivbyran.se/arkiv/201603220100/http/www.helsingborg.se/inroduktionsforskolan/introduktionsforskolan-if-i-helsingborg/om-oss/>

⁴¹ 2017-07-10 Mail med Maria Holm, tf. utbildningsdirektör, Helsingborgs stad

tagit del av olika underlag kopplade till projektet, däribland en inspirationsskrift och lärarhandledning som tagits fram under projektets gång.⁴²

Projektet resulterade i en modell som beskrivs i boken *Nyanlända i förskolan: barnets bästa mottagande*.⁴³ Av underlagen framgår att syftet med projektet var ”att skapa en likvärdighet i mottagande och introduktion samt att systematisera och kvalitetssäkra mottagandet inom förskoleverksamhet”. Vidare beskrivs att målet var att ”utveckla en vetenskapligt baserad modell för detta utifrån forskning och beprövad erfarenhet, med ett holistiskt och interkulturellt perspektiv”.⁴⁴ Den direkta målgruppen inom projektets genomförande beskrivs ha varit beslutsfattare (politiker/tjänstemän), pedagoger, placeringsansvariga, utbildningsansvariga på högskola och forskare. Den slutliga målgruppen beskrivs ha varit flyktingbarn och deras föräldrar.⁴⁵

Modellen *Barnets bästa* var uppbyggd kring fyra huvudsakliga områden: Modersmålet, Kartläggning, Identitetsstärkande arbetssätt/pedagogik och föräldrasamverkan.⁴⁶ Förskolechefens ansvar beskrivs vara att ha en plan för hur mottagandet av nyanlända barn ska gå till på förskolan. Detta innefattar att alltid ha en ansvarig pedagog som är särskilt kunnig vad gäller nyanlända barns behov – exempelvis en specialpedagog, samt att ge förutsättningar och möjligheter för pedagoger att arbeta med kartläggning.⁴⁷

I underlaget betonas att förskolans förmåga att organisera för att tillgängliggöra modersmålet i verksamheten är av stor vikt för barnets och familjens introduktion och utveckling. I underlaget beskrivs hur varje förskola som tagit emot ett nyanlönt barn genomför en så kallad kartläggning, vilket i huvudsak görs genom

⁴² Projektplan Barnets bästa för flyktingbarn (2010), SDF Angered och Östra Göteborg, Enheten för samhällsorientering, Center för skolutveckling, Göteborgs universitet.; BARNETS BÄSTA – FÖR FLYKTINGBARN I FÖRSKOLAN, Utvärderarens slutrapport, Bilaga till Slutrapport till Europeiska flyktingfonden EF-nr: E 83-281; Slutrapport Barnets bästa för flyktingbarn i förskolan (2013), Göteborg; Barnets bästa – för barn flyktingbarn i förskolan: en teoretisk grund, Johannes Lunneblad; En inspirationsskrift Barnets bästa- för nyanlända barn i förskolan, Göteborg (2014); Lärarhandledning Kartläggningssamtal- för mottagande av nyanlända barn i förskolan, Göteborg (2014)

⁴³ Wångersjö, Maria. Nyanlända i förskolan: barnets bästa mottagande (2017)

⁴⁴ Slutrapport Barnets bästa för flyktingbarn i förskolan (2013), Göteborg

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Wångersjö, Maria. Nyanlända i förskolan: barnets bästa mottagande(2017) s.12

⁴⁷ En inspirationsskrift Barnets bästa- för nyanlända barn i förskolan, Göteborg (2014), sid.22

flertal kartläggningssamtal med barnets vårdnadshavare. Syftet med kartläggningssamtalet beskrivs vara att få information av vikt för att förskolan ska kunna organisera och utforma verksamheten för varje barns utveckling och välbefinnande samt att öka vårdnadshavarnas delaktighet.⁴⁸ Barnen beskrivs ha varit inskrivna i verksamheten och deras vårdnadshavare betalade en förskoleavgift.